

Ion CAZABAN

Întoarcerea lui Shakespeare

În cuvântul cu care a prefațat colocviul organizat la Festivalul de la Craiova, criticul de teatru Ludmila Patlanjoglu s-a oprit asupra multiplului Shakespeare, cel descoperit la o examinare profundă, în straturile de semnificație din piesele sale ori în diversitatea unghiurilor din care ele au fost înțelese și montate pe scenă. Secolul de curând încheiat ne-a pus în fața unor spectacole care au relevat, cu deosebire, fie tensiunea dramatică a speranței, fie tragismul suferinței. Dar mai împlinite au fost cele care au sesizat ambele sentimente, interferența lor, jocul suferinței și al speranței, într-o lumină ce nu poate fi decât a meditației la condiția dintotdeauna a omenirii.

La întrebarea incitantă a moderatoarei „Este Shakespeare, așa cum se spune, un dramaturg universal și contemporan cu noi?” răspunsul a venit, cum era de așteptat, din partea lui John Elsom, autorul binecunoscut al unei cărți care se deosebește categoric de acea celebră afirmație a lui Ian Kott, ce a stimulat concepția a numeroase spectacole shakespeareiene din a doua jumătate a secolului XX. Pentru specialistul englez important este să ne apropiem de Shakespeare și să-l cunoaștem așa cum este într-adevăr, cu toate sensurile operei, nu triate și amputate de intențiile și preferințele noastre. Este deci necesar să-l redescoperim pe Shakespeare cu posibilitățile noastre de investigație și analiză, mergând de la personaje, situații, context cultural-istoric până la conotațiile multiple ale vocabularului său. A alege doar înțelesul foarte clar al cuvântului este, desigur, ușor, dar procedându-se astfel se escamotează polivalența semantică a textului shakespeareian. A-i adopta și a-i adapta piesele la epoca noastră, din perspectivă estetică, politică, filosofică este o cale practică de teatre, când mai creator și interesant ar fi să se utilizeze în spectacol tocmai informația ce relevă contrastul dintre societatea lui Shakespeare și cea prezentă. Așa cum l-a impus teatrul celor cinci continente, nu există însă un Shakespeare universal, ci unul particular fiecărei culturi.

După regizorul Alexa Visarion, se poate afirma, mai curând, că Shakespeare ne descoperă pe noi, nu invers! Cuvintele pieselor sale vizualizează nu numai întâmplările dramatice, dar și înțelepciunea lor, ceea ce se pierde nu o dată. Autorul cărții *Spectacolul ascuns* constată faptul că diferitele epoci și curente, determinând aspectul scenic, l-au „trădat” pe Shakespeare. Oare avem voie să oțim din text ce nu ne interesează? – se întrebă el. În opinia lui Alexa Visarion, nu vom obține mai mult decât o eliberare din clișeu prin virtuozitatea noului clișeu. O acumulare documentară de cunoștințe, în faza de pregătire a spectacolului, poate duce la absența „deschiderii”, implicit a putinței de sesizare a unor sensuri noi. Mai necesară ar fi acea „virtuozitate spirituală”, făcându-l capabil pe regizor să corespundă multiplelor sensuri și complexității evolutive, proprii textului shakespeareian.